

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ
JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 1

Haziran-2023

Kitap Bilgileri: Türkiye'nin Maarif Davası, Dergah Yayınları, İstanbul 2016, 203 s.

Yazar: Nurettin TOPÇU

Değerlendiren: Muhammed Emin KESİCİ , Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, kesici-emin@hotmail.com, Orcid: 0009-0007-4852-1779

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Kitap İncelemesi

Makale Geliş Tarihi: 20.04.2023

Makale Kabul Tarihi: 25.05.2023

Sayfa Aralığı: 282-289

Müellif Hakkında

Nurettin TOPÇU 1909 yılında İstanbul'da doğmuştur. Felsefeye ilgisi olan yazar, dönemin iyi hocalarından dersler alır. İstanbul Lisesinde Edebiyat Bölümü'nden mezun olduktan sonra Avrupa'ya tahsil imtihanlarına girerek kazanır. Üniversite'de Felsefe tahsilini yapar. Nurettin Topçu Avrupa'daki hayatı okul, ev, kütüphane çevresinde geçmiştir. Strazbourg'da doktorasını hazırladıktan sonra Sorbon'da doktorasını verir. Paris'te bu tezi kitap halinde yayınlanır. 1934 yılında yurda dönen Nurettin Topçu Galatasaray Üniversitesinde Felsefe dersleri vermiştir. 1975 yılında da vefat etmiştir.

Cumhuriyet dönemi Türk düşüncesinin önemli mütefekkirlerinden olan Nurettin Topçu çağdaş düşünürlerimizden biridir. Fransa'da almış olduğu doktora eğitiminden sonra Türkiye'ye dönmüş, eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu arada bir düşünür olarak eğitim ve kültür alanında yazılar yazmış, yayın faaliyetlerinde bulunmuştur. Yazılarının merkezinde Türkiye'nin eğitim ve kültür sorunları vardır. Topçu, toplumda bir yabancılaşmanın olduğunu ve bunun gittikçe arttığını vurgularken temel nedeninin ise, sağlıklı bir felsefi geleneğe sahip olmamakta görür. Her fırsatta Milli felsefe” ve “Milli irade” kavramlarına değinen Topçu, ancak bu kavramlara sıkı sıkı bağlanarak bir gelişme kaydedileceğini savunur. Denilebilir ki, eğitim, onun için sadece üzerine düşünülebilecek entelektüel bir uğraş alanı değil, Türkiye'nin geleceğini kuracak bir inşa eylemdir.

Topçu, eğitimi, zihniyeti ve kimliği inşa eden, kişide düşünme ve algılama biçimi oluşturan, karakteri şekillendiren, milli ve manevi değerleri kazandıran bir insan olma sanatı olarak görür. Erdemli toplumu, kâmil insanı oluşturabilmek için ilk önce eğitimden başlamak gerekir. Bu eğitim sistemini de “milli mektep” olarak adlandırır. Toplumu oluşturan, millet ruhunu meydana getiren, şahsiyeti kuran, bu eğitim biçimidir. Bu nedenle öncelikli olarak düşünce, değer ve ideal planından başlanması gerektiğini düşünür.

Eser Hakkında

Maarifin hayata, mektebin mideye mağlup olması; talebeliğin diploma avcılığına; muallimliğin örnek adamlıktan boynu bükük bir memurluğa dönüşmesi, mekteplerin ilim yapmak yerine, ilim tarihini alma ve ezberlemeye yönelme sürecini bu eserde açıklıyor.

Topçu, “Mektep bu hayata anlamını vermelidir.” der ve bu hususu “Türkiye’nin maarif davası” olarak adlandırır. Nurettin Topçunun eğitimin temel problemleri hususunda özellikle Türkiye’nin Maarif Davası adlı eserinde, genel anlamda, felsefi bir sorun olarak “eğitim nedir”, “insan doğası nedir”, “eğitimin amaçları nedir”, “insan niçin eğitilmelidir” sorularıyla ilgilenmez; başlıktan da anlaşılacağı üzere, Türkiye’nin eğitim sorunları üzerinde yoğunlaşır. Nurettin Topçu’ya göre millet bünyesinde inkılaplar mektepte başlar ve her milletin, kendine özel olan mektebi vardır. Yine Topçu “ Milli Mektep” kavramını önceler. Milli mektep, zihniyet ve örfleri ile metotları ve müfredat ile, terbiye prensipleri ve psikolojik temeller ile hatta binasının yapı tarzı ile kendini başka milletlerinkinden ayırır. Topçu bizim tarihimizde önceki zaman dilimlerinde medresenin milli mektep olduğunu söyler ancak; milletin ruhu ve içtimai inkişafını takip edememiş ve dünyanın fikir ve irfan durumlarından bağlarını koparmasının mektebin enkazına neden olduğunu söylerken, batıda meydana gelen insan düşüncesi seyrini kendi alemimizde devam ettiremediğimizden yeni açılan mekteplerde parça parça bilme hevesi, ilahi ve hakikat aşkına sahip olmamasına değinir.

Nurettin topçu kültür ve eğitim tarihi açısından bir dünya görüşü ve zihin eleştirisi olarak değerlendirilebilir. Bu eleştirinin temel hedefi maddeyi ruha, şekli içeriğe, ezberi yeniden üretime tercih edenlere karşı olmuştur. Bu eleştiri belli bir döneme ya da belli bir hedefe yönelmez. Nurettin Topçu şekilciliği bırakıp işin aslına, özüne odaklanmamızı tavsiye eder.

Nurettin Topçu’nun Türkiye de ki eğitimin temel sorunları hakkındaki görüşlerini bazı başlıklar altında incelemeyi uygun görmekle birlikte kendi ayrımlarını da içerisine alacağız. Topçu, eğitimi bir zihniyet inşası olarak nitelendirir. Yine Topçu eğitimin güncel sorunlarından bahsederken, yalnızca kendi dönemin, coğrafyasına ve kültürüne uygun değinmeler yapmamış, özellikle ‘Türkiye’nin Maarif Davası ‘ adlı eserinde yer alan güncel sorunla, öğrenci, öğretmen, müfredat(program), öğretim gibi eğitimin temel unsurları açısından ele alabiliriz. Nurettin Topçu ‘Ders, öğrenci, öğretmen, milli mektebin duvarlarıdır. ’Der. Topçu kültür derslerine de değinirken meslek eğitimi hakkında da bilgiler, tavsiyeler ve eleştirilerde bulunur. Öğretmen sorunlarını öğrenci sorunlarını, fiziksel mekan sorunlarını, yabancı okul sorunlarını ele alır. İlerleyen yazılarımızda daha detaylı ele alacağız. Nurettin Topçu birçok eğitim sorunlarına değinir. Peki, çözüm ve çıkış yolu nedir? Topçu eğitimin ne olması gerektiğine cevap arar ve bunu

kendi zamanının eğitim uygulamalarını eleştirerek yapar ancak daha öncede bahsettiğimiz gibi genel tespitler mevcuttur. Çözümü de ‘Milli Mektep’ kavramıyla açıklar.

Eğitim, “hareketli bir içtimai ortamda, insanı çok faktörlü bir etkileşim içinde tutarak geliştirmek, orijinal şahsiyetine kavuşturmak, kendisine, ailesine, milletine ve insanlık alemine faydalı kılmak demektir. Topçunun eğitime ne anlamlar yüklediğini ve görüşlerini inceleyeceğiz. Nurettin Topçu eğitim meselelerine girmeden Cumhuriyet dönemi neslinden ve kültürel ideolojik birikimden bahseder. Tanzimat dönemi neslini özellikle de materyalist ve pozitivist ciddi bir eleştiriye ve kritiğe tabi tutar. Onlara cılız, niteliksiz, imansız gibi söylemlerde bulunur.

Dönemin eğitim anlayışını bazı yönlerden eleştiren Topçuya göre Osmanlının bir döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de aynı skolastik zihniyet, yönüne Batıya çevirerek devam etmiştir. Çok partili demokratik yaşama geçilmesiyle birlikte orta öğretimin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmiştir. “Bu dönemde yapılan reform çalışmalarında ideal olarak batı örnek alınmıştır. Amaç batılılaşmaktır. Bu uğurda her şey feda edilebilir. Hiçbir ayıklama seçme söz konusu değildir. Türkiye içi ve dışıyla batıyla, batının anlayışı ve kültürüyle kaplanır. Hak ve değerleri artık itibar görmez. Bütün bunlardan dolayı öze inilmez. Nihayet batı sağlıklı bir şekilde değerlendirilmez. Şekle biçime indirgenir. Batılı fikirler değerlendirmeye tabii tutulmadan eleştirilmiştir. Önceden hangi tefsircinin ne söylediği esas alınırken Cumhuriyet döneminde de hangi Batılı alimin ne söylediği dikkate alınmıştır. Ayrıca Topçu eğitim sisteminin biçimsel yönünü eleştirmiş okulun mimari yapısı ile psiko-sosyal havasının birbirine uygun düşmediğini giderek ruhsuzlaşan bir anlayışla kör ve sağır bir makinaya benzeyen insanların ortaya çıktığını belirtmektedir. Yine Topçu modernleşmenin eğitim sistemini pozitivistleştirdiğine onun milli özelliğini yok ettiğine inanmakta ve bu anlayışın hedeflediği insan tipini iyi vatandaş, laik insan ve teknik adam olduğunu ifade etmektedir.

Milli eğitimde önemli bir yeri olan dil hususunda Nurettin TOPÇU şunları zikretmiştir: ”Dilin bir içtimai müessese olduğunu ve bütün içtimai müesseseler gibi tarih içinde evrimlendiğini bilmeyenler, onu suni ve keyfi bir ayıklamaya tabi tuttular. ”Düşününürün bu ifadesinden anladığımız üzere dilin canlı bir organizma gibi gelişim dönemlerinden geçtiğini ve bu evrimin tabii bir süreç olduğunun farkında olmayanlar dilin geçmişini ret

ve itham ederek Osmanlıca kelimeleri tavsiyeye tabi tutmuşlardır bu, dili tahribatına ilave olarak dilimize yabancı dillerden giren kelimelerin hızlı artışı önlenemezse dilimizin bütününe bu kelimeler oluşturacaktır”.

Topçunun karşı çıkmış olduğu batı eğitim tarzının tek nedeni batıdan olması değildir. Batı tarzı eğitime karşı çıkışının kendince haklı sebepleri olduğunu görüyoruz. Bunlardan birkaçını zikredecek olursak: Batının pragmatist, pozitivist, hatta sömürgeci olmasıdır. Batının siyasi, iktisadi ve toplumsal düzenleri ahlaki olmadığı gibi eğitim sistemleri de ahlaki değildir. Ayrıca yapılan bu kontrolsüz transferler millet hayatının millilik özelliğine zarar vermektedir. Topçu yabancı okul ve özel okulları milli eğitimi zedeleyen bir diğer unsur olarak görmektedir. Yabancı ve yabancı dil ile öğretim yapan okullar düşünüre göre eğitim alanında verilmiş bir kapitülasyondur. Bu topçuya göre eğitimin geleceğinden vazgeçmek anlamındadır. Topçu bu düşüncesini: ”Milletimin istikbalini kazandım, memleketimin istikbalinden vazgeçtim diye övünmek sade bir vatan katilini yakıştır.” Sözleriyle belirtmektedir. Bilimle ahlakın aynı bakış açısının sonucu olduğunu düşünen Nurettin Topçu şunları söylemektedir: “ Biz batının iki şeyini yanlış anladık; iki yüzünü tersinden gördük, ilmini ve ahlakını. Batılılaşmak isterken onun ilmini alıp ahlakını almamak kararını verdik. İlimle ahlakın aynı kökten çıktığını bilemedik.

Düşünüre göre milli eğitime zarar veren bir diğer unsurda özel okullardır. Topçu, özel okul hakkındaki düşüncelerini şu şekilde dile getirmektedir. “Maarifimizin sefaletine bir de özel okul derdi eklenmiş bulunuyor. Zamanımızda üniversite öğrenimine kadar tırmanan özel okul musibeti spekülasyon yoluyla kazanç hırsının ortaya çıkardığı bir sefalet tablosudur. Özel okul bir ticarethanedir. Milli eğitim davasını hançerlemekle büyük kazanç sağlar onun millet hizmetinde olduğunu iddia etmek millet idealine tezif ve tahkirden başka bir şey değildir. Özel okul millet ahlakını çiğneme bakımından yabancı okulun yardımcısı gibi çalışıyor. İlim ve irfana verdiği zarar yabancı okulunkinden daha fazladır. ”Topçu özel okulları Türk eğitim sisteminde olan zehirli mantarlar olarak nitelendirirken, bu yerlerin kültürel ve terbiyeyi amaçla değil kazanç hırsıyla açıldığını düşünmektedir. Yabancı okulla iş birliği içinde olan özel okul millet eğitimini yaralamaktadır.

Yine Topçunun eğitim görüşünde ahlak önemli bir yere sahiptir. Ona göre gence kazandırmak istediğimiz ahlaki davranışın en iyi yolu, bunu kendi yaşantımızda

uygulayarak sunmaktır. Bu yöntemle verilecek ahlaki terbiyede merhamet ve adalet duygularını aşılama esastır.

Düşünür gençlerin üzerindeki öğretmen, imtihan, okul korkusunun silinmesini ve sevgi eğitiminin aşılmasını üzerinde durur. Pedagojik açıdan sevginin insan düşünce ve davranışının değiştirilmesi üzerindeki olumlu etkisinin farkında olan Topçu, sevgiyle yaklaşım metodunu ruh eğitiminde uygulamaya çalışmıştır. Bir fikri benimsemek, bir kişiyi sevmek, beğenmek zorla olacak duygular değildir aksine zorlanan kişide nefret ve düşmanlık ortaya çıkarır. Mesela daha ilkokul sıralarında cehennem ve azap telkinleriyle nefret ve korku uyandırılan din eğitiminin iman sevgisiyle yerleştirilmesini söyler.

Topçunun eğitim anlayışına baktığımızda öğrenme ilkesi olarak “zordan kolaya doğru” öğrenme ilkesidir. Eğitimcilerin bazılarının büyük önem verdikleri “kolaydan zora ilkesinin” tam tersi görüşündedir. Zordan kolaya ilkesi, öğretmene ıstırap ilişkisi etrafında şekillenir. Topçu ıstırapla ilişkili görüşünü şöyle ifade eder: “Gerçek mektepte muallimle talebe ıstırap çekerek öğretmeye, ıstırapla öğrenmeye muhtaçtır. Ders bu tadına doyulmaz ıstırapın sahnesidir. Topçu ödev ahlakını belirleyen pratik aklı “kuru, soyut ve belirsiz bir akıl” olarak ve ‘Hareket’ten uzak olmakla eleştirmiş olsa bile Kant’ın “ahlak yasası” mefhumuna hayranlık duyacak ve bu hayranlık duyduğu iki alemde bahseder. İlki tabiat, sanatla hikmetin, vicdan ise ahlaki hükümlerimizin, felsefenin ve dinin mevzu oluşudur. Filozofla sanatkara mevzu olan tabiat, insanın bir parçası ve adeta insan varlığının uzantısı gibidir. İnsan bu tabiatın merkezidir. Topçu bu sebeple bireyin sürekli öğrenme eğiliminde olduğunu ve hayatının her anında öğrenmenin devam eden bir süreç olduğunu vurgular.

Sonuç olarak Nurettin Topçu felsefe, sosyoloji ve psikoloji eğitimi almış, milli bir bilinç oluşturmak için çabalamış yazar ve akademisyendir. Onun eğitim problemi olarak gördüğü durumlardan tek tek bahsettik ancak bu bölümde neler olduğu üzerinde değil Topçunun genel bakış açısına şöyle bir benzetme getirebiliriz; bakış açısının dış katmanını güncel sorunlarımız, ikinci katmanını yerlilik, üçüncü katmanını da evrensellik maddesi oluşturur. Bu sıralamayı tersine çevirerek söylersek onun eleştirilerinin özünü evrensel bakış açısı oluşturur. Yerlilik karakteri yine ulaşılması gereken bir hedeftir. Onun düşüncesinde yerlilik ve evrensellik bir çelişki değil, uyum, parçalanmışlık değil birlik ve bütünlük oluşturur.

Topçu, eğitimi, zihniyeti ve kimliği inşa eden, kişide düşünme, algılama gibi karakterleri şekillendiren, milli ve manevi değerleri kazandıran bir insan olma sanatı olarak görür. Çocukların, gençlerin ve en önemlisi insanlığın geleceği için, insanların insanlığın bilincine varması için, nebevi rahmet, adalet ve hakikat gibi değerlere ihtiyaç vardır. Bu değerlerin gerçekleştirilebileceği temel yer okullarımızdır. Nurettin Topçu'nun ısrarla üzerinde durduğu okullarımızın taklit olmayan milli mektebe dönüştürülmesi üzerinde durur. Topçunun millik kavramına verdiği değere tez de çokça yer verdik, onun söylediği gibi milli bir mektep anlayışı kültürümüzü, benliğimizi, kültürel varoluşumuzu kendimiz inşa edebilir, hikmet ve felsefeyi hakim kılacak bir anlayış olacaktır.

Topunun milli mektep, milli maarif olarak nitelendirdiği eğitim biçiminin aksi olduğu taktirde sağlıklı bir toplum yapısı ortaya çıkmaz; bunun yerine yozlaşma, çöküş ve dağılma ortaya çıkabilir. Çünkü eğitim yoksunluğu, taassubu, dar görüşlülüğü, cehaleti ve yozlaşmayı besler. Topçunun anlayışı da Maarif yoksunluğu milletin ruhunu çökerteceği etrafındadır, yine İslam düşüncesinin gerileyişinde, millet ruhunun yok oluşunda eğitimsizliğin etkisinin varlığıdır. Ona göre felsefenin medreselerden kovulduğu İslam kültüründe taasup ve cehalete giden yolu açmıştır. Felsefeye önem veren düşünür, milli mektebi felsefesi olan bir dünya görüşü , medeniyet tasavvuru olan mektep olarak görür. Topçu bir zamanlar medresenin de milli mektep olduğunu düşünür. Ne zaman ki hikmet, felsefe buralardan çekilmiş, medreseyi yozlaştırmaya başlamıştır.

Dönemindeki eğitim sistemini batıyı taklit ve kendi kültürel kodlarından uzaklaşma çabası olarak gen Topçu milli kimlik milli şahsiyet konusunda büyük sorunlara neden olduğu görüşündedir. Teknik okul açmakla, pratik hedefler koymakla eğitim sisteminin düzelmeyeceği görüşlerinden detaylı olarak bahsettik. Aslında Topçunun vermek istediği mesaj, teknik ve meslek eğitiminin milli ve manevi değerler üzerine inşa edilmesi gerektiği husustur. Ona göre teknik eğitim verilmeden değerler eğitimi, ahlak ve din eğitimi verilmeli, tarih ve edebiyat eğitimi verilmeli; kısaca karakter ve şahsiyet yapıcı, milli kimlik oluşturuvcu dersler verilmelidir.

Topçunun görüşlerini genel hatları ile çizmeye çalışırken şunu da belirtmeliyiz ki Topçu her ne kadar döneminin eğitim problemlerine değinmiş olsa da içerik itibariyle aslında güncel konulara da değiniler ve işaretler bulunabilir. O konuşmalarında adeta durum tespiti yapmak ister gibidir. Yaklaşımları olan nedir olmaması gereken nedir gibi durumları gösterirken kendi görüşüne de ulaşır. Aslında eğitimin sorunlarından

bahsederken yerel ve güncel sorunlara da evrensel bakış açıları getirir. Düşünürün anlayışında mektepler çocukları, gençleri, tahayyüle ve tefekküre götürmeli ve hayal, fikir dünyaları genişlemeli. Aslında temel hedef Türk gençliğinin sadece okumayı değil düşünmeyi ve sorgulamayı öğrenmesidir.